

Waldorf: nesúrodý výber (nie náhodný)

Chcem sa vyjadriť k niekoľkým najčastejšie sa vyskytujúcim otázkam v diskusii. Na veľa otázok som odpovedala pri prvom texte o Waldorfe – myslím, že takmer na každú. Od vtedy sa všetky otázky už len s malou mierou obmeny opakujú.

Píšem a odpovedám na základe mojich skúseností, ktoré sú limitované 4 rokmi materskej škôlky a 3 rokmi základnej školy, i keď intenzívne vnímam, čo sa deje v škole ako takej.

1. K antropozofii

Píšem to čo, som prežila a prežívam ako matka. Toto som Vám schopná sprostredkovať. Popritom, samozrejme, vnímam Waldorf aj racionálne, vnímam, čo sa obsahovo i formálne v škole produkuje, rozmýšľam o tom, nechcem sa nechať len slepo unášať na vlnách materskej lásky, ale jasne som povedala, že nie som antropozofka, o antropozofiu sa aktívne nezaujímam – čítam len sporadicky niektoré texty, ak ma zaujmú. Naposledy som si kúpila knihu, ktorá porovnáva dielo a život R.Steiner a C.G.Junga. K otázkam čisto na antropozofiu sa neviem vyjadriť fundovane.

Antropozofický náhľad na človeka, ktorý viedol k vzniku waldorfskej pedagogiky je jedným z mnohých pohľadov na človeka. Musím povedať, že všetky diela, ktoré som čítala o **waldorfskej pedagogike**, diela od waldorfských učiteľov o ich skúsenostiach a názoroch na jednotlivé vývojové etapy boli pre mňa veľmi zaujímavé, podnetné a veľmi inšpirujúce. Skoro sa mi žiada povedať skvosty – napr. text o pubertálnom období z knihy Vývojové fázy dítete - autor je uvedený v diskusii - nechce sa mi to vyhl'adávať teraz (veľmi zaujímavé, zaujímavovo napísané – neobmedzené len na pohlavnú zrelosť – výborne popísaný charakteristický životný pocit dozrievajúceho človeka – fakt skvelé).

Navyše, po tom, čo sledujem tento typ pedagogiky, vôbec nemám pocit, že waldorf je niečo nové – mám pocit, že je to staré ako ľudstvo samo, a že skôr my teraz prichádzame na to, čo dieťaťu v jeho vývoji prospieva. Naozaj mám pocit, že waldorf je v mnohých oblastiach veľmi blízko k tomu, čo súčasná psychológia definuje ako pre človeka dôležité a prínosné. Dokonca v jednej knihe od Anselma Grúna (súčasného kresťanského autora, ktorého si ja veľmi vážim), kde písal o tom, že zdravá (kresťanská) spiritualita by sa mala premietnuť aj do zdravej životosprávy človeka a mala by mať vplyv na jeho duševné i telesné zdravie, a kde nabádal k tomu, aby sme sa viacej vracali ku kresťanskej tradícii v oblasti spirituality ale aj napr. medicíny (napr. dielo sv.Hildegardy von Bingen) uvádza, že tento trend možno pozorovať práve u antropozofov – tento návrat ku koreňom, k prírode, k prírodnej medicíne. Podľa toho, čo vidím v škole a škôlke to môžem len potvrdiť.

A ešte jedna poznámka: pri zmienke o antropozofii A.Grün nikomu nepredhadzuje slovo „sekta“. Možno rešpektuje to, že sú rôzne inšpiratívne cesty k poznaniu a rôzne pomenovania (aj obrazné) pre rovnaké veci a javy. Je zaujímavé, že keď píše Anselm Grún (ako kresťanský autor) o Anjeloch nikto mu nič nevyčíta a nepredhadzuje sektu. Aj antropozofia pracuje s pojmom Anjel. Ale tam sa môže ľahko stať, že učenci zo spolku Sifyfos napíšu, že nič také neexistuje, lebo nevideli anjelov lietať medzi planétami. Asi by bolo dobré rozumieť, či treba pojmy antropozofie vykladať prvoplánovo, alebo vykladať v kontexte a uvažovať, čo konkrétny obraz, pojem má popisovať – kam smeruje, čo chce obrazovým spôsobom vyjadriť (aj v kontexte doby, v ktorej pojem vznikol) – príp. kde v súčasnej psychológii môžeme nájsť ekvivalent (myslím, že ich je dosť). Ale opakujem, nie som odborníčka na antropozofiu.

Na to, aby som si vedela utvoriť názor na wald. pedagogiku – nepotrebujem byť hlbokou odborníčkou na antropozofiu, ktorá v škole ako vyučovací predmet nie je prítomná a ani sa nevyučuje ako súčasť iných predmetov. Podmieňuje formovanie koncepcie vzdelávania, podľa toho, ako na človeka nahliada.

2. Waldorfská ZŠ a prijímacie pohovory na strednú školu. Disciplína.

Neplánujem, že môj syn skončí svoju školskú dochádzku v deviatej triede ZŠ – ako to bolo za oných čias našich starých materi: 5 rokov meštianky a finito. Čo poznám rodičov vo WŠ nevšimla som si, že sú (s prepáčením) tak na hlavu padnutí, že nevedia, že po 9 rokoch ZŠ deti budú pokračovať ďalej. Je jasné, že všetci chceme, aby deti pokračovali a urobili prijímacie pohovory. Tak krátkozrakí nie sme a nesledujeme ani krátkodobé ciele – práve naopak. Ale nemáme záujem **LEN** o encyklopedické vedomosti.

Deti sa učia presne to, čo v bežnej škole: $2+2=4$, tú istú násobilku, tie isté vybrané slová, ten istý zemepis a pod. len iným tempom a iným spôsobom. Niečo sa musia sem tam aj namemorovať. Pre mňa ako matku je podstatné, aby tých 9 rokov, 7 hodín denne bolo pre moje dieťa z väčšej časti pozitívnym prežitkom – aby to bola podstatná etapa v jeho živote čo sa týka vedomostí ale aj prežitku školy a poznávania ako takého.

V prípade, že bude treba sa niečo doučiť, budeme na tom tvrdo pracovať – doučovať sa, tak ako sa doučujú deti na bežnej škole rok – dva pred prijímačkami. Okrem toho, tvrdo na tom pracujeme aj teraz. Naše deti nemajú vo WŠ vegáč, ako by sa mnohými mohlo zdať. Matematika sa dá doučiť vždy (aj teraz by som si mohla sadnúť a dodrviť čo treba), ale rozvoj osobnosti, radosť zo školy, z poznávania a ostatné veci, o ktorých píšem sa takto „doučiť“ nedajú.

Ja fakt nemám až taký strach z prijímacích pohovorov. Ja skôr mám strach z toho, že keď tieto deti budú chodiť na stredné školy, a tu sú zvyknuté sa slobodne (slušne) vyjadrovať a slobodne komunikovať s učiteľom a sú k tomu aktívne vedené, že ak na strednej škole narazia na pani učiteľku, ktorá tento spôsob komunikácie nepozná, že tam bude problém. Asi si o tom potom doma pohovoríme, že sú rôzni ľudia – takí i takí. Ale aby som vopred vychovávala vnútorne neslobodné dieťa, len aby sa lepšie „adaptovalo“ na vnútorne neslobodný systém na strednej škole, tak to nie. Raz sa to musíme naučiť.

Pozn. Prosím nezamieňajme si pojem „byť vnútorne slobodný“ s „byť neposlušný“. Alebo, keď poviem, že deti majú byť vedené k „byť sám sebou“ to neznamená, že si v škole môžu robiť čo sa im zachce. To je veľký rozdiel. Je to možno pre Vás novinka, ale disciplína a jasne stanovené hranice majú aj vo WŠ svoje podstatné miesto. Sama nad tým rozmýšľam, či je nám po 40 rokoch úspešného budovania socializmu jasné, čo znamená „byť sám sebou“, „rešpektovať samého seba“ ako východisko pre rešpektovanie druhého človeka a porozumenie hĺbke jeho odlišnosti – vieme to vôbec, keď to máme učiť naše deti?

3. Pripútanie ku komunite

Tento odsek som doplnila na základe otázky, ktorú som dostala – nad ktorou sa mi už fakt rozum zastavil – čo dokážu ľudia dedukovať z mojich textov – nejdem to rozpisovať, dostala som to do schránky.

Vyjadrim sa len k jednej časti tej otázky, alebo skôr oznamovacej správy: deti do piatej triedy trávia čas v škole nasledovne: doobeda škola, poobede klub do 16.30 potom domov. Od piatej triedy už nie je ani klub, deti idú rovno domov na krúžky mimo školy a pod. Waldorfská škola nás „pripútava“ k sebe asi tak, že od prvého ročníka nám učiteľky **zdôrazňovali**, aby sme pre deti prichádzali čo najskôr, pretože potrebujú dostatok času, aby boli doma s rodičmi.

Ďalej nám prizvukovali, že je dôležité, aby deti odchádzali domov čo najskôr (podľa pracovných možností rodiča, samozrejme), pretože je dôležité, aby mali dostatok kamarátov aj mimo školy, aby neboli len so spolužiakmi a učiteľmi, vychovávateľmi.

Raz za mesiac máme mesačnú slávnosť, kde každá trieda predvedie to, čo práve preberali na vyučovaní – zvyčajne sa vyberie jeden predmet – napr. tretia trieda na poslednej slávnosti predviedla hru od L.Podajvaorinskej – ako sa ženíl vrabec – boli výborní. Mesačné slávnosti sú tak zadelené, aby bola jedna aj na Vianoce a k Veľkej noci. Volá sa to síce Mesačná slávnosť, ale nie je to ani každý mesiac – je ich asi tak 5-6 do roka, čiže asi tak každý druhý mesiac.

Raz - dvakrát do roka je v škole brigáda – upratuje sa okolie.

Na mesačné slávnosti príde, kto môže, komu to vyhovuje, nie je to povinné. Je len dôležité, aby deti mohli odohrať ten svoj kus, tak treba aspoň tých pár detí – do predstavenia je vždy zapojená celá trieda – nehrá len pár jednotlivcov.

Sem tam si s mamičkami skočíme na kávu.

Naozaj, niekedy žasnem nad tým, čo mi dokážu ľudia podsúvať, čo mi píše, že aké to tam je také a také. Rozum sa mi zastavuje nad tým, čo z týchto textov dedukujú. Stále hľadajú niečo, čo by ich utvrdilo v tom, že je to sekta. Ja si myslím, že je to aj preto, že my už dnes ani neviem, čo to je radosť z učenia, radosť zo školy, radosť zo stretnutia s učiteľkou ....koľkí z nás to naozaj zažili alebo o tom len snivali – pre seba a svoje dieťa? Všetci voláme po „ľudskejšej škole“, po škole, ktorá vie dieťa motivovať, ktorá ho vedie k radosť z bádania a učenia, k zvedavosti .... a keď niečo také je, hneď je to podozrivé – podozrivý je pomaly každý úsmev učiteľky – veď určite sa za ním skrýva manipulácia, lákanie do sekty. Pritom ja nikomu z Vás WŠ nenútim – nepredstavujem ju ako plošné riešenie – je to jedna z alternatív.

4. Tradičná škola

Krátko ešte môj názor na tradičnú školu (dodatok k včerašiemu textu).

Áno, nemám vysokú mienku o tradičnej škole ale som ďaleko od toho, aby som to dávala za vinu jednostranne učiteľom. Čakám od nej viac: budovanie pozitívnych vzťahov: k poznávaniu, k bádaniu, k samému sebe, k prírode, čítaniu a pod.

Čo si ja pamätám tak tradične koncipovaná ZŠ ako som ju ja poznala, úspešne znemožnila vybudovanie pozitívnych vzťahov ku knihám a čítaniu práve povinným čítaním, k vážnej hudbe cez výchovné koncerty a hudobnú výchovu, k poézii hlúpo kladenou otázkou: čo tým chcel autor povedať? Ja si nemyslím, že pri čítaní poézie je otázka: „Čo tým chcel autor povedať?“ tá správna a prvá. A celkovo, tradičná škola nebuduje ani len pozitívny vzťah k tým encyklopedickým vedomostiam, ktoré sú takmer tým jediným, čo ponúka.

Ja som písala za seba, skúsenosti (akože) dobrej žiačky. Ale položte si otázku, ako sa v našich tradičných školách cítia deti, ktoré nemajú taký dobrý prospech. Ktoré sú od počiatku „odsúdené“ na trojky, štvorky, nebodaj päťky, či rôznorodý mix týchto známok. Opýtajte sa týchto detí, ktorých je mimochodom v školách dosť, ako sa cítia v škole, aké sú tam šťastné čo im táto škola dáva? Opýtajte sa rodičov prvákov, ktorí sa (akože – oproti Waldorfu) tak veľa a rýchlo učia – aké to je sedieť do ôsmej večer nad knihami, trápiť sa kvantom faktických vedomostí, ktoré následne rýchlo zabúdajú? Stresovaní rodičia potom behajú od psychológa k psychológovi, aby sa dozvedeli, že dieťa je intelektovo schopné ale vo svojich 6 rokoch je ešte hravé a preto sa nevie tak koncentrovať na látku. No, heuréka, musíme ísť k psychológovi, aby sme objavili, že 6ročné dieťa je hravé. No to je sila. A ešte raz pripomínam, nemyslime len na jednotkárov! Skúste sa vžiť do pozície žiaka s horšími známami: koľkokrát som bola svedkom, že ešte aj učiteľ sa takému žiakovi posmieval! Koľko je takých jednotkárov v triede?

Ďalej, uvedomme si, že inak sa učia dievčatá a inak chlapci. Chlapci sa toľko nebifľujú, prečo majú byť hendikepovaní v systéme hodnotenia, ktorý oceňuje len encyklopedické vedomosti, ktoré následne takmer okamžite zabúdajú? A tí olympionici – o ktorých mi tak píšete. Koľkože ich taká škola má? Dvoh – troch, alebo len jedného. Pre mňa je šokom, keď sa dozviem, že naše deti v medzinárodnom porovnaní nie sú schopné ani len reprodukovať počutý text – pre Boha, veď čo je ľahšie! Veď to nie je ani matematika.

Myslím si, že aj encyklopedické vedomosti majú svoje miesto vo vzdelaní – ale ich miesto, dávkovanie, spôsob výuky môže byť aj podstatne iný.

Ja si myslím, že tradičná škola mala vždy aspoň to šťastie, že sa tam vždy našlo zopár jednotlivcov – učiteľov, ktorí pochopili koho učia a dokázali dať deťom podstatne viac ako len (i keď aj) encyklopedické vedomosti – a takto deťom aspoň trochu presvitlo z toho, aké môže byť učenie a poznávanie zaujímavé a naplňujúce.

Záver: mala som dva dôvody, prečo som si otvorila blog – jeden bol Waldorf. Druhý: chcela som viac písať o mojej skúsenosti s knihami Anselma Grúna – mimoriadne pravdivého a inšpiratívneho súčasného kresťanského autora. (veľmi som sa k nemu zatiaľ nedostala)

Chcela som písať (opisne) o waldorfskej pedagogike a priniesť moje 7ročné skúsenosti, aby sa na prácu našich učiteľov prestalo kydať ako na realitu nevnímajúcich sektárov, aby som sa ohradila voči označeniu nás rodičov ako sektárov – ale nemám v úmysle tu agitovať. Nie som ten typ. Kto má myseľ otvorenú, ten rozumie o čom píšem a rozumie aj snahe nás rodičov i učiteľov. Len okrajovo pripomeniem to, že keď sa na túto školu bude

opäť v médiách kydať špina, vedzte, že sa to netýka len nás rodičov a učiteľov. Zle to znášali aj naši rodičia - teda starí rodičia a my sme museli vysvetľovať a upokojovať. Keď to už bolo v médiách asi tretíkrát takto negatívne prezentované a môj otec z toho bol opäť rozrušený, moja matka mu povedala: prosím ťa, veď sa pozri na to dieťa, ako prosperuje, ako rastie – aký je šikovný a usilovný chlapček (prepáčte, nechcem sa chváliť, to sú slová mojej matky!) Vypni to a vykašli sa na to!...to sú slová starej matky z rodu žien s tzv. zdravým sedliackym rozumom.

Plánujem ešte napísať niečo konkrétne o škole a potom budem túto tému považovať za uzatvorenú. Ak by som ešte niečo priniesla, tak už len okrajovo, ak ma v škole niečo osloví, prípadne zopár pravidelne sa opakujúcich rituálov – napr. mesačných slávností.

Využívam dva týždne, kedy je môj syn u mojich rodičov a ja môžem sedieť pri počítači a písať. Keď sa vráti, chcem to mať ukončené, pretože sa mu budem venovať a od septembra už čas na blogovanie mať nebudem. Musím intenzívne pracovať a intenzívne sa venovať synovi. Píšem to preto, aby ste rozumeli motivácii, ktorá ma viedla k písaniu o tejto škole.

Pritom chcem povedať, že aj WŠ môže byť „robená zle“ – všetko stojí na učiteľoch ale aj na systéme. Aj u nás v škole sa snažíme reflektovať slabé a silné stránky. Rozmýšľame, čo nám vadí, čo chceme robiť inak – rodičia s učiteľmi. Napr. ja som chcela v druhom ročníku viac úloh a pod. Ale máme možnosť, priestor, slobodne komunikovať i o slabých stránkach školy a o tom, čo si myslíme, že by sa malo zlepšiť.

Mimochodom, vedeli ste, že v medzivojnovom období bola v Bratislave Waldorfská škola? Tiež som to nevedela, dozvedela som sa to od Evy – mojej kamarátky a našej bývalej učiteľky v materskej škôlke. Viac o tom neviem, len by ma zaujímalo, či aj vtedy bol okolo nej taký cirkus v novinách ako teraz.

Zuzana Roy, utorok 5. augusta 2008 10:34